

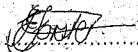
'n Geannoteerde lys Engels-Afrikaanse verkleurterme wat in die skone kunste gebruik word.

Ingeborg Esté Forster

'n Vertaalprojek voorgelê aan die Fakulteit Lettere, Universiteit van die Witwatersrand, Johannesburg, ter gedeeltelike vervulling van die graad Magister Artium in die Vertaalkunde.

Verklaring

Ek verklaar hiermee dat hierdie projek my eie oorspronklike werk is. Dit word voorgelê ter gedeeltelike vervulling van die graad Magister Artium in die Vertaalkunde aan die Universiteit van die Witwatersrand, Johannesburg. Dit is nie vantevore vir enige graad of eksamen aan enige ander universiteit voorgelê nie.

Ingeborg E Förster

52
17.3.87

Datum

Bedankings

My promotor, Hanneljie Linde, vir haar geduld en toegewyde
ondersteuning die afgelope twee jaar..

Neels - ter elfder ure!

Opdrag

Fdr. Bruce

Ohne Dich wäre es nicht möglich.

Abstract

The object of this project is to compile a standardized English-Afrikaans list of paint colour terms as used in the fine arts.

For this purpose a study was made of terminology work and paint colour terms, with special reference to the origin and nature of the existing English paint colour terms. It was found that whereas the English terms had all the characteristics of a rigorously organized technical terminology, the few existing Afrikaans terms formed part of a general vocabulary used by the layman. For this reason a method of literal translation from English was adopted to "create" Afrikaans terms.

Problems encountered in applying the literal translation method are discussed in the annotations to the list of terms.

It was concluded that contrary to the views of the Vaktaalbuuro, the coining of new Afrikaans terms does not always meet the requirements of technical terminology, namely standardization and international recognition.

INHOUDSOPGAVE

	Bladsy
INLEIDING	1
1. DEEL I TERMINOLOGIEWERK	5
2. DEEL II KLEURBENAMINGS EN KLEURTERME	18
3. VOORWOORD EN ENGELS-AFRIKAANSE LYS VERFKLEURTERME	29
4. ANNOTASIES TOT DIE LYS VERFKLEURTERME	55
GEVOLGTREKKING	66
BRONNELYS	70

INLEIDING

Die doel van hierdie projek is om 'n lys Engels-Afrikaans verfkleurterme op te stel en om ondersoek in te stel na bepaalde aspekte van terminologiewerk.

Kleurterme in die algemeen beslaan 'n geweldige breed terrein en om hierdie rede is daar besluit om die studieveld vir hierdie projek tot 'n spesifieke gebied te beperk. Die kleurterme wat in die lys verskyn, is die verfkleurterme wat in die skone kunste gebruik word. Dit behels slegs olie verf, waterverf, gouache, lateks en akrielverf. Hierdie groep sluit nie ink, pastelle of kleuropslode in nie. Modekleurterme asook kommersiële kleurterme is nie in die lys opgeneem nie, aangesien sodanige kleurterme dikwels verander en nuwe kleurterme geskep word soos wat die 'mode' nuwe kleurterme nodig het. Die oorgrote meerderheid verfkleurterme in die lys bestaan reeds sedert 1933 en het met die uitsondering van nuwe terme wat geskep is, konstant gebly. Dit is dan juis ook op hierdie gebied waar daar 'n leemte bestaan wat betref die ooreenkomstige Afrikaanse terminologie.

Die hoofdoelwit van terminologiewerk is om internasionaal aanvaarbare en gestandaardiseerde terminologie tot stand te

bring. In hierdie projek word daar aandag geskenk aan Afrikaanse terminologieswerk en die verband tussen Engelse en Afrikaanse terminologieswerk.

By die opstelling van hierdie lys kleurterme is daar gevind dat 'n diepgaande studie van die oorsprong en aard van die Engelse kleurterme van wesenlike belang is, aangesien dit onder andere ook die aard van die nuwe Afrikaanse kleurterm beïnvloed.

Vir hierdie projek is al die katalogusse en brosjures van die verwe wat in die skone kunste gebruik word en wat plaaslik beskikbaar is, gebruik om die lys Engelse terme op te stel. Ten einde te verseker dat die Afrikaanse terme presies dieselfde betekenis as die Engelse terme inhou, is die etimologiese ontstaan van elke term nagevors. 'n Kort weergawe van enkele terme se ontstaan verskyn in die annotasies.

Vir die doeleindes van hierdie projek is daar besluit om die kleurterme alfabeties te orden. Dit vergemaklik die vertaler se taak omdat die vertaler nie ten volle vakkundige en vertaler kan wees nie. Die kleure word gewoonlik volgens kleur georden - al die skakerings - en byvoorbeeld blou verskyn dus

saam en dit gaan dan weer oor na al die skakerings van byvoorbeeld rooi. Maar die vertaler in Suid-Afrika kan nie spesialiseer nie en beskik dus nie altyd oor die nodige vakkennis om 'n kleur slegs na aanleiding van die 'naam' te identifiseer nie.

Die vertaler wat nie 'n vakspesialis is nie, sal byvoorbeeld nie weet dat die term 'Gamboge' in die gesegroepkleure is nie.

Die Afrikaanse terme in hierdie lys is letterlike vertalings van die Engelse terme en gevolglik is daar op hierdie wyse gepoog om die internasionale karakter van die terme te behou. Hierdie vertaalmetode is as die geskikste vir hierdie projek beskou, alhoewel dit strydig is met die Vaktaalburo se standpunt. Dié instansie stel voor en veris dat nuwe Afrikaanse terme geskep moet word in gevalle waar daar nie 'n Afrikaanse term bestaan nie.

Wat die opstelling van die lys betref, is voorkeur verleen aan die preskriptiewe metode van opstelling aangesien dit tot outomatiese standaardisasie lei. Daar verskyn dus een Engelse term aan die Engelse kant van die lys en net een ekwivalente Afrikaanse term aan die Afrikaanse kant van die lys.

Die annotasies tot die lys verkleurterme verskyn om akademiese redes en moet dus nie as 'n praktiese handleiding tot die lys terme beskou word nie. Die probleme wat ondervind is, word in die annotasies bespreek, en redes vir sekere vertalings word aanvoer.

Afkortings wat in die projek gebruik is :

- Bosman, Van der Merwe & Hiemstra : B.V.H.
- Terblanche : Terbl.
- The Shorter Oxford English Dictionary : SOED

DEEL 1

TERMINOLOGIEWERK

Aigemene Oorsig

Wat is 'n TERM?

Volgens professor Eugen Wüster wat as die vader van terminologie-werk beskou kan word, is 'n term :

"Daardie uitbeelding wat nie terselfdertyd beide 'n onderwerp en predikaat bevat nie. Dit is hier nie van belang of die begrip deur 'n enkele woordeslement of deur meer as een woordeslemente verteenwoordig word nie" (Vertaling van Wüster, 1970, p.11).

'n Term kan dus, soos in hierdie lys terme, uit een woord of meer as een woord bestaan.

Die basiese oogmerk van terminologiewerk is om 'n internasionale vaktaal tot stand te bring. Die oorgrote meerderheid van die terminologiewerk wat reeds voltooi is en steeds aangevul word, is in die wetenskap en tegnologie en ander verwante vakgebiede. Hierdie ontwikkelinge is byna logies van aard aangesien wetenskap-
/6

likes en tegnologie reg oor die wêreld, oor kultuurgrense en selfs taalgrense heen, op een of ander wyse - op 'n verstaanbare wyse - met mekaar kommunikeer. So byvoorbeeld is Freud se terminologie, 'die ego, id en superego', terme wat internasionaal gebruik word en sielkundiges sal presies weet waarna daar verwys word.

Hoewel daar jare gelede pogings aangewend is om Esperanto as 'n soort wêreldtaal erken te kry, is Wüster van mening dat Engels veel eerder as 'n soort "Terminologieschlüssel" (terminologie=sleutel) vir die basis van 'n "Terminologiesprache" (terminologie=taal) beskou kan word (Wüster, 1970, p.431). Hy bespreek verder ook die feit dat Engels sedert die Tweede Wêreldoorlog sterk veld gewen het in vergelyking met Duits en Frans en dat 60 persent van alle radio-uitsendings en 70 persent van alle tydskrifte wat gepubliseer word, in Engels is (Wüster, 1970, p.11). Dit is dus ook nie verbasend dat daar in die Verenigde Koninkryk alleen tans ongeveer 8 000 kleurterme bestaan nie.

Sodanige kleurterme moet nie met kleuromskrywings verwar word nie. Kleuromskrywings is dikwels slegs 'n aanwyser van die spesifieke kleur en kan daarom nie as 'n kleurterm beskou word nie. Die omskrywings is ook dikwels op gevoelswaarde gebaseer. So is daar byvoorbeeld gevind dat persone wat die Rorschach-toets doen, dikwels die gekleurde areas van die inkkolle assosieer met onder andere 'sonsondergange', 'bloed' en die 'see' (Vernon, 1975, p.68).

Die Rorschach-toets word in Sielkunde gebruik vir diagnostiese toetse en bestaan uit tien kaarte met 'n simmetriese inkklad-ontwerp. Hierdie kleure is omskrywend van aard en die benaming stem selde ooreen met die spesifieke golf lengte van die lig wat die kleur verteenwoordig (Vernon, 1975, p.69).

Nida tref ook 'n onderskeid tussen tegniese terme en gewone woordeskat; "technical terms are typically more precise and technical terminologies more rigorously organized than ordinary vocabulary;

(Nida en Taber, 1969, 208).

Om hierdie rede word daar dus vir die doeleindes van hierdie projek 'n onderskeid getref tussen 'n kleurterm en 'n kleurbenaming. 'n Kleurbenaming word dus gesien as daardie 'kleurterm' wat in die omgangstaal gebruik word om 'n kleur aan te dui, terwyl 'n kleurterm die term is wat deur die vakkundige gebruik word; bv.

Magenta

Magenta

Magenta

skielrooi (omgangstaal en omskrywing)

Indien die hoeveelheid Engelse kleurterme met die hoeveelheid Afrikaanse kleurterme vergelyk word, word 'n duidelike gebrek aan

algemeen aanvaarbare Afrikaanse terme sigbaar. En juis hierdie leemte het as aansporing tot die opstel van 'n tweetalige lys kleurterme gedien.

In Suid-Afrika word Engel en Afrikaans nie onafhanklik van mekaar gebruik of aangewend nie; die twee tale beïnvloed en vul mekaar in der waarheid wedersyds aan. Dit het daartoe aanleiding gegee dat Afrikaans en Engels dikwels bestaande woorde in die een taal net so in die ander taal opgeneem het. Dink byvoorbeeld aan trekker (in die sin van 'n persoon wat van een gebied na 'n ander trek), braai, koppie en vele ander. Sover dit kleurterme betref, het Afrikaans beige, maroon en mauve van Engels oorgeneem.

Afrikaans is 'n veel jonger taal as Engels en gevolglik is die tekort aan spesifieke terminologie heeltemal verstaanbaar. Dit is egter interessant dat Wüster in sy boek, "Internationale Sprachnormung in der Technik", noem dat daar vir 'n lang tyd in Afrikaans geen terminologie bestaan het nie en dat alhoewel Afrikaans terminologie vanuit die Hollandse taalgebied kon neem, dit nie plaasgevind het nie. Daar is veel eerder op 'n planmatige skepping van eie-terme besluit (Wüster, 1970, p. 438). Om hierdie reusetaak te verrig is die Vaktaalburo dan ook deur die Akademie vir Wetenskap en Kuns in die lewe geroep.

Die inter-afhanklike verband tussens Engels en Afrikaans

bestaan, het ook tot gevolg gehad dat die Afrikaanse vertaler en vakkundige dikwels vertrouwd is met beide die Engelse en Afrikaanse terminologie. In so 'n geval bestaan daar reeds 'n assosiatiewe verband tussen die term en die objek waarna die term verwys. Indien hierdie assosiatiewe verband reeds gevestig is, moet alle pogings aangewend word om dit te behou. Sou hierdie verband verbreek word, sal 'n nuwe verband tussen die nuwe term en dieselfde 'ou' objek gevorm moet word. Die invloed van Engelse terme kan dus nie bloot geïgnoreer word nie omdat die vertaler en vakkundige al te dikwels met beide Engels- en Afrikaans 'langs mekaar' werk.

Volgens Van der Merwe vind daar naas "kulturele ontleninge" ook "intieme ontleninge" plaas waar "twee of meer tale of dialekte gepraat word in 'n land wat topografies en polities een gemeenskap vorm" (Van der Merwe, 1970, p.242). In die geval van kleurterme vind daar juis "intieme ontleninge" plaas sodat die assosiatiewe verband tussen die Engelse en Afrikaanse terme behoue kan bly. Van der Merwe beweer verder "dat eintlike taalkontak teweeggebring word deur die dubbeltalige persoon wat die twee tale afwisselend gebruik" (Van der Merwe, 1970, p.248). Dit is juis hierdie 'dubbeltaligheid' van die vertaler en vakkundige wat by die opstelling van 'n tweetalige terminologiesels in gedagte gehou moet word. Omrede daar reeds 'n gevestigde gedagtevloei van term na objek is by sodanige 'dubbeltalige' persone en die verwysings=

raamwerk klaar gevorm is, sal dit heelwat probleme oplewer indien terme omskep en nuut gevorm moet word.

Taalpuriste het egter jare gelede gepoog om sogenoemde taalvermenging uit te skakel en te vermy. Daarom is daar dan ook enkele jare gelede 'n poging aangewend om die Engelse terme wat in die spoorweë gebruik is, in nuwe Afrikaanse terme te omskep.

Maar "al het 'n kondokter nou kondukteur, 'n enjanger ploegbaas, is 'n masjienis en 'n enjindrywer nog altyd twee aparte wesen, so ook wil platform maar nie verdwyn voor perron nie, 'n trok bly 'n trok en 'n bogey is ook maar 'n bogey" (Coetzee, 1961, p.24). 'n Doelbewuste 'verafrikaansing' is dus nie altyd so suksesvol as wat die taalpuriste dit wil hê nie, en die uiteindelijke toets vir terme van hierdie aard is of dit in die volksmond posvat. Dit wil dus voorkom asof terme wat slegs met die oog op taalsuiwerheid geskep is, dikwels onhandig is in die volksmond en gevolglik verval die gebruik daarvan met die verloop van tyd. Wat die kleurterme betref, is daar byvoorbeeld die gebruik van pienk in teenstelling met die oorspronklike vertaling van "pink" naamlik, ligroos. Laasgenoemde het egter so te se verval, en voorkeur is verleen aan pienk.

Dit blyk dus uit genoemde voorbeelde dat 'n reeds gevestigde

raamwerk klaar gevorm is, sal dit heelwat probleme oplewer indien terme omskep en nuut gevorm moet word.

Taalpuriste het egter jare gelede gepog om sogenoemde taalvermenging uit te skakel en te vermy. Daarom is daar dan ook enkele jare gelede 'n poging aangewend om die Engelse terme wat in die spoorwed gebruik is, in nuwe Afrikaanse terme te omskep.

Maar "al het 'n kondokter nou kondukteur geword en gangster ploegbaas, is 'n masjien en 'n enjindrywer nog altyd twee aparte wesens, so ook wil platform maar nie verdwyn voor perron nie, 'n trok bly 'n trok en 'n bogey is ook maar 'n bogey" (Coetzee, 1961, p.24). 'n Doelbewuste 'verafrikaansing' is dus nie altyd so suksesvol as wat die taalpuriste dit wil hê nie, en die uiteindelijke toets vir terme van hierdie aard is of dit in die volksmond posvat. Dit wil dus voorkom asof terme wat slegs met die oog op taalsuiwerheid geskep is, dikwels onhandig is in die volksmond en gevolglik verval die gebruik daarvan met die verloop van tyd. Wat die kleurterme betref, is daar byvoorbeeld die gebruik van pienk in teenstelling met die oorspronklike vertaling van "pink" naamlik, ligroos. Laasgenoemde het egter so te sê verval, en voorkeur is verleen aan pienk.

Dit blyk dus uit genoemde voorbeelde dat 'n reeds gevestigde

verband tussen term en objek van kardinale belang is en dat daar gepoog moet word om dit te behou. Hieroor se Posthumus die volgende: "In gewenste band tussen term en begrip" is van wesenlike belang (Posthumus, 1956c, p.16). Die korrekte bindingsgedagte moet met ander woorde tussen die linguistieke woordelement en die abstrakte betekenis bestaan.

Wat hierdie projek betref, word daar beslis gepoog om die assosiatiewe verband wat tussen die term en die kleur bestaan, te behou. Ten einde hierdie doelwit na te kom, is daar by die opstelling van die lys kleurterme van letterlike vertalings gebruik gemaak. Alhoewel die Vaktaalburo van die standpunt uitgeen dat nuwe terme verkieslik nie vertaal moet word nie en dat die Engelse konsep waarna die term verwys, liefs 'n nuwe Afrikaanse term moet word, word die letterlike vertaling van terme in hierdie projek as die geskikste vir die behoeftes van die vertaler beskou. Letterlike vertalings is nie net onvermydelik nie, maar dit lei ook outomaties tot internasionale standaardisasie.

Ten spyte van die feit dat die aanvanklike oogmerk met die opstelling van hierdie lys terme nasionale standaardisasie is, is die internasionale standaardisasie tog die uiteindelijke doelwit waarna gestreef word. Sodoende word kommunikasie vergemaklik en

ooreenstemmende konsepte verteenwoordig dieselfde betekenis. Hierdie tipe van leenvertaling moet nie gesien word as 'n bedreiging vir die taal nie, maar eerder as 'n aanvulling van woordeskat. Posthumus is ook van mening dat daar vanuit 'n "taalpolitieke oogpunt" nie die minste beswaar teen hierdie leenvertalings bestaan nie, mits die eie taal nie daarduur vermink word nie (Posthumus, 1956b, p.21).

Die inter-afhanklike verhouding wat tussen Engels en Afrikaans bestaan, gee aanleiding tot die voorkeur wat aan die preskriptiewe metode van opstelling verleen is. Hierdie opstellingsmetode teen hom tot standaardisasie wat soos voorheen genoem is, die doel van die lys verfkleurterme is. Aangesien die kleurterme in hierdie lys oorspronklik in Engels is, en reeds gestandaardiseer is, word daar ook aan die Afrikaanse kant van die lys 'n preskriptiewe metode gevolg. Daar verskyn dus een Engelse term met siegs een Afrikaanse term aan die Afrikaanse kant van die lys. Die internasionale karakter van die terme in Afrikaans is nie 'bederf' (Posthumus 1956, p.19) deur die letterlike vertaling en in sommige gevalle spellingsaanpassing nie.

1. Kobaltblou

Cobalt Blue	-	Engels
Bleu de Cobalt	-	Frans

Kobaltblau	-	Duits
Blu di Cobalto	-	Italiaans
Azul de Cobalto	-	Spaans

Die Afrikaanse term se internasionale karakter is behou en is dus maklik herkenbaar.

Na aanleiding hiervan is daar op 'n letterlikevertaalmetode besluit. Die internasionale karakter van die terme word nie slegs behou nie, maar terminologiese verwarring word ook heeltemal uitgesluit.

Die aspek rakende terminologiese verwarring word duidelik uit die volgende voorbeeld:

Sky Blue	-	hemelsblou	(B.V.H.)
		asuur	(B.V.H.)
Cerulean Blue	-	hemelsblou	(B.V.H.)
		hemelsblou	(Terbl.)
		seruliefen	(Terbl.)
Azure Cobalt	-	asuur	(B.V.H.)
		hemelsblou	(B.V.H.)
		asuur	(Terbl.)
		hemelsblou	(Terbl.)

Dit blyk dus ook dat die suiwer Afrikaanse woord dikwels 'n

kleurbenaming is wat in die omgangstaal gebruik word en nie 'n term nie. Soos reeds genoem, is daar dan ook vir die doeleindes van hierdie projek 'n onderskeid getref tussen 'n kleurbenaming of omskrywing en 'n kleurterm. In die lys verfkleurterme verskyn die terme wat hierbo genoem is as volg :

Sky Blue	-	Heemelsblou
Cerulean Blue	-	Serielefenblou
Azure Cobalt	-	Asuurkobalt

Dit wil dus uit genoemde voorbeelde blyk dat die resultaat van die letterlikevertaalmetode in hierdie projek, 'n term is en nie 'n kleurbenaming of omskrywing van die kleur nie.

In Afrikaans is daar verskeie maniere waarop nuwe woorde gevorm kan word. Die skepping van nuwe woorde vind plaas as 'n nuwe woord gevorm word sonder dat dit deur bestaande woorde beïnvloed is. Dit is dikwels die geval by klanknabootsing. Daarteenoor is daar woordvorming ; nuwe woorde word gevorm deur middel van samevoegings, afleidings en samestellende afleidings. Volgens Van der Merwe kan "woordsamevoegings geskied deur opsetlike, plotselinge samevoeging, of deur geleidelike, onwillekeurige samegroei" (Van der Merwe, 1970, p.117). In hierdie projek kan die Afrikaanse terme as 'n tipe van opsetlike, plotselinge samevoeging' gesien

word, aangesien die 'dele' vertaal is en as een nuwe Afrikaanse begrip weergegee is. Die Afrikaanse spelreëls is egter ook in die meeste gevalle nagekom en die uitsonderings word in die annotasies bespreek.

'n Belangrike aspek wat in hierdie deel van die projek aandag moet geniet, is die verskil tussen kleurterminologiewerk en tegniese of wetenskaplike terminologiewerk. In die wetenskappe soos ingenieurswese, elektronika en selfs die medisyne het die terme meestal 'n Latynse oorsprong wat soms selfs tot in die omgangstaal deursyfer. In die "Afrikaanse Woordelys en Spelreëls" word daar na sodanige woorde as "woorde van klassieke (Griekse of Latynse) herkoms" verwys (Taalkommissie, 1964, p.16). Dit sluit byvoorbeeld woorde in soos hippopotami, himne en centumviri. So ook is daar gas-troënteritis, geologie en amourees wat van Latynse woorde afgelei is. Die meeste van hierdie terme verwys na of dui op 'n konkrete objek, 'n geestestoestand of selfs 'n natuurverskynsel. Dit is relatief makliker om so 'n term te vertaal of te verafrikaans. Of 'n vonkprop in Engels nou 'n 'spark plug' en in Duits 'n 'Zündkerze' is, almal weet presies waarna dit verwys.

By die opstelling van hierdie lys is daar egter gevind dat daar weinig kleurterme is wat direk na 'n konkrete voorwerp verwys. En die terme wat wel na 'n konkrete voorwerp verwys, verwys dikwels

na minder bekende objekt.

I. Rose Madder

Roosmeekrap

Dit verwys na die wortel van die meekrapplant wat in die bereiding van die verf gebruik word en wat 'n besonderse rooi kleur aan die verf verleen.

II. Indo Orange Red

Indoogenoranjerrooi

In hierdie geval is "indo" afgelei van "indogen" wat die naam is vir die C_6H_4 $\begin{matrix} \diagup CO \\ \diagdown NH \end{matrix}$ C-verbinding.

Dit is die dubbel-molekule waarvan die di-indoogen die indigoblou voorstel.

Dit het uit die navorsing wat vir hierdie terminologie-vertaalsprojek gedoen is, duidelik geword dat daar dikwels in tegniese terminologieswerk nuwe terme 'geskep' word. As daar byvoorbeeld na die Rekenaarwoordeboek gekyk word wat in 1985 deur Coetzee, Du Plooy en Cluver uitgegee is, is dit veral die skepping van nuwe Afrikaanse terme wat opvallend is.

burn-in	-	inloop
spaghetti program	-	mossienesprogram
trie	-	herwinboom
pixel	-	beeldelement
logic-seeking	-	kortpadsoekend

Dit blyk hieruit dat die nuwe Afrikaanse terme wat geskep is, nie eintlik veel verband hou met die oorspronklike Engelse terme nie. Alhoewel vakkennis en oorspronklike denke uit van die voorbeelde duidelik is, is daar glad nie aan van die basiese terminologiese vereistes voldoen nie, en dit is dat 'n nuwe term so ver as moontlik 'n internasionale karakter behoort te hê.

DEEL II

KLEURBENAMINGS EN KLEURTERME

Algemene Oorsig

In hierdie algemene oorsig word daar aandag geskenk aan enkele studies wat gedoen is betreffende kleur, kleurpersepsie en 'n omskrywing van die betrokke gebied wat vir hierdie projek van belang is.

'n Besondere interessante studie oor die kleure in die Ou Testament is deur Roland Gradwohl geopen, naamlik "Die Farben im Alten Testament". In sy werk het hy tot die gevolgtrekkings gekom dat daar kleurterme bestaan het vir rooi, geel-groen, wit en swart. Hiervan is rooi die meeste genoem en beskryf (Gradwohl, 1963, p.95).

Alhoewel die mens tussen verskillende skakerings van 'n kleur kan onderskei, is dit baie moeiliker om skakerings te onthou as wat dit is om voorwerpe te onthou. Volgens Vernon is daan 'n groot struikelblok wat betref die 'name' van kleure (kleurterme word hier in die sin van kleurbenamings gebruik). Daar bestaan 'n redelike gebrek aan algemeen aanvaarde kleurterme en gevolglik is

slegs 8 in algemene gebruik - rooi, pienk, oranje, geel, groen, blou, pers en bruin (Vernon, 1975, p.68).

Vernon toon aan dat die Fijiane byvoorbeeld dieselfde woord het vir blou en groen, maar 'n ander woord gebruik as hulle na die plantegroei verwys, wat 'groen' word! (Vernon, 1975, p.69).

Berlin en Kay het 'n omvattende studie oor kleurterme gedoen, waarin hulle onder meer van die standpunt uitgaan dat die mens se persepsie van kleur 'n universele proses is, met ander woorde dat 'n prototipe-kleur bestaan. Alhoewel hulle elf basiese kleure aandui, maak hulle dit duidelik dat sommige bevolkings se taal-ontwikkeling nie al elf insluit nie. Die elf kleure behels wit, swart, rooi, groen, geel, blou, bruin, pers, pienk, oranje en grys. Hulle beweer verder dat die plasing van kleure in kategorieë en die totale terrein van basiese kleurterme soortgelyk is in alle tale. 'n Woord het gewoonlik betekenis en of 'n aanduidingseienskap of verwysingseienskap. Indien Berlin en Kay korrek is, en die prototipe-teorie van die linguïstiek op kleurterme van toepassing is, sal alle mense dieselfde kleur, op presies dieselfde wyse waarneem. Daar moet egter in ag geneem word dat daar miljoene kleurskakerings bestaan en alhoewel 'n kleurterm in verskillende tale ooreenstem, is dit taamlik onwaarskynlik dat dit na presies dieselfde skakering verwys.

Berlin en Kay wys op 'n moontlike verband wat tussen die kompleksiteit van 'n kultuur (en/of die vlak van tegnologiese ontwikkeling) en die kompleksiteit van hul kleurwoordeskat bestaan. Cummins en Williamson is egter daarvan oortuig dat die ontwikkelingspeil van 'n beskawing wel 'n rol speel in die benaming van kleure. (Cummins en Williamson, 1983, p.73). Hierdie studies is op die basiese elf kleure gebaseer, en het om aan te toon dat daar 'n magdom kleure is, kan daar gebruik word na Albert Munsell se kleuratlas. Hy het in 1905 'n kleuratlas saamgestel wat later as die "Munsell Book of Colour" bekend gestaan het (Cummins en Williamson, 1983, p.50). Hierdie stelsel omvat meer as 1 500 kleurmônsters. Dit was onmoontlik om al die kleure wat bestaan het, by hierdie werk in te sluit, aangesien daar ongeveer 30 miljoen kleure en kleursakerings is, wat vir die normale waarnemer sigbaar is (Cummins en Williamson, 1983, p.50). Benewens die Munsell-stelsel het Oswald ook 'n kleurstelsel ontwikkel; beide hierdie stelsels het tekortkominge gehad, en aan die begin van die eeu het die behoefte aan 'n meer betroubare stelsel ontstaan. Die C.I.E. (Commission Internationale d'Eclairage) is toe afgevaardig om 'n nuwe stelsel te ontwerp.

Die waarneming van kleur word deur verskeie faktore beïnvloed, en enkele bepalende aspekte wat van belang is, behoort daarom bespreek te word.

Indien die oog op 'n visuele stimulus gefokus word en die stimulus word verwyder en deur 'n neutrale wit beeld of oppervlak vervang, word 'n negatiewe beeld op 'n wit agtergrond gesien. Hierdie verskynsels staan bekend as 'n nabeeld (Dondis, 1973, p.52). Die negatiewe beeld of te wel nabeeld van 'n kleur lewer die kleur se komplimentêre kleur of die presiese teenoorgestelde kleur op. As daar byvoorbeeld na 'n geel oppervlak gekyk word, sal die nabeeld daarvan pers wees en so sal die nabeeld van rooi groen wees (Dondis, 1973, p.52).

Kleure beïnvloed mekaar ook op so 'n wyse dat die kontras tussen hulle verhoog word. Die oppervlakte direk langs 'n blou oppervlak sal gelerig vertoon en indien 'n grys oppervlak deur 'n diep of donker gekleurde oppervlak omring word, sal die grys lyk asof dit 'n skakering van die komplementêre kleur is (Verriou, 1975, p.72). Hierdie effek staan bekend as opeenvolgende of gelyktydige teenstelling. Dit is dus duidelik uit die twee belangrike verskynsels wat by kleurwaarneming plaasvind, dat kleure nie afsonderlik waargeneem kan word en op hierdie wyse geëvalueer kan word nie. In hierdie projek is die verfkleurterme wat in die lys verskyn, afsonderlik (dit wil sê sonder inagneming van die effek van gelyktydige teenstelling) en na aanleiding van hul oorsprong vernoem. As 'n kleur soos byvoorbeeld "Orange Lake" geneem is en 'n sekere hoeveelheid wit bygevoeg is om dit ligter te maak, word

dit "Orange Lake Light" genoem.

Daar is basies twee hoofkategorieë vir kleure. Die eerste basiese groep bevat die kleure rooi, geel, groen, blou, wit en swart. Die indeling van kleure moet nie met die indeling van kleure in primêre en sekondêre klasse verwar word nie. Die kleure wat hierbo genoem is, verteenwoordig dikwels objekte met dieselfde kleur en is daarom ook dikwels oorspronklik van die objekte afgelei. So kan die ontwikkeling van rooi byvoorbeeld teruggevoer word na die woord wat gebruik is om bloed te beskryf. Swart daarteenoor kan in die woord wat donker en nag beteken, gevind word.

Die kleure wat in die tweede groep ingedeel word, is kleure soos grys, bruin, oranje, pers, goud en indigo (Kornerup en Wanscher, 1981, p.139). Na gelang die behoefte na meer kleure ontstaan het, het 'n verdere groep ontwikkel. Die groep wat as 'n onderafdeling van die tweede groep beskou kan word, sluit volgens Kornerup en Wanscher die kleure in wat van elemente in die natuur of van mensgemaakte produkte afgelei is.

1. Kleurterme wat afgelei is van die flora:

appelkoosoranje, lemmetjiegeel

2. Kleurterme wat afgelei is van minerale:

koper, staalgrys

3. Kleurterme wat afgelei is van mensgemaakte produkte:
sjokoladebruin, bottelgroen
 4. Kleurterme wat afgelei is van die fauna:
muisgrys, kanariegeel
 5. Kleurterme wat afgelei is van geografiese name:
Napelsgeel, Berlynsblou
 6. Kleurterme wat afgelei is van natuurverskynsels:
vuurrooi, hemelsblou
 7. Kleurterme wat afgelei is van diverse onderwerpe:
infrarooi, kalipsorooi
- (Kornerup; Wanscher, 1981, p.139)

Hierdie kleurkategorieë is nie presies dieselfde as die waarvolgens die kleure in hierdie projek bespreek word nie, maar is wel van belang omdat dit 'n basis vorm vir die klassifisering van kleurterme. Daar moet egter genoem word dat Kornerup en Wanscher nie 'n onderskeid tref tussen kleurterme, kleurbenamings of kleuronomskrivings nie.

Die kleure wat in hierdie lys kleurterme opgeneem is, kan as volg geklassifiseer word.

1. Stede en lande (dit sluit ook iandsgebiede in):
'n kleur word dikwels na die stad waar dit vir die eerste keer uitgevind of gebruik is, vernoem.

Pruisiesblou - so genoem omdat dit deur 'n kleuremaker, Diesbach; in Berlyn vir die eerste keer gemeng is.

Parmaviolet - vernoem na die plant viola parmensis wat in Parma, Noord-Italië, voorkom.

2. Persone:

Van Dyck-bruin vernoem na die Vlaamse skilder Antoon van Dyck wat die kleur bruin dikwels gebruik het.

3. Metale, minerale en chemiese elemente:

Kleure word dikwels uit 'n oksied van die groep geneem om 'n spesifieke kleur te meng.

Chroomgeel

Titaanwit

4. Plantaardige of dierlike stowwe:

Skarlaken - 'n kleur verkry deur 'n Meksikaanse gogga te maal.

Meekrap - 'n rooierige kleur wat van die meekrapwortel verkry word.

Die aard en oorsprong van die Engelse terme in hierdie lys terme het 'n belangrike rol gespeel in die vertaling van die kleurterme in Afrikaans. Veral die gebruik van die adjektiewe in die Engelse

se terme was problematies en gevolglik moes 'n deeglike studie na die samestelling van die terme gedoen word. Die adjektiewe is soms predikatief, soms attributief of in sommige gevalle predikatief en attributief gebruik. Daar word 'n onderskeid getref tussen die funksies wat die adjektiewe kan vervul, aangesien 'n selfstandige naamwoord dikwels as adjektief optree, soos byvoorbeeld "Cadmium Green Pale". "Green" is die selfstandige naamwoord, "Cadmium" is ook 'n selfstandige naamwoord, maar kwalifiseer die basisstof wat gebruik is om die groen te meng en "Pale" kwalifiseer die tipe groen, nl bleek. Die kleurterm as sulks kan ook as adjektief en selfstandige naamwoord optree, byvoorbeeld:

Groen is my gunsteling kleur.

Die gras is groen.

Dit was dus noodsaaklik om die samestelling van die kleure of te wel verwe te ontleed voordat die kleurterm vertaal is. Dieselfde probleem is ondervind met "Cadmium Red-Deep" en "Cadmium Yellow Deep".

In die geval van "Chrome Deep" is dit vertaal as "diepchrom". Aangesien die kleur in die geelkleurgroep val, is dit nie nodig om dit te omskryf nie. Die gebruik van diep vir "deep" spruit daaruit dat donker vir "dark" gebruik is. "Dark" dui daarop dat die kleur se chromatiese of kleurwaarde hoog is. Dit is met

ander woorde 'n intense of sterk kleur. Donker daarenteen word gebruik as 'n teenstelling van lig. 'n Kleur word dus as donker beskryf as dit min lig reflekteer en daarom 'donker lyk'. Die term "Pale" word vertaal as bleek omdat dit aandui dat die kleur neig na wit en gevolglik min 'kleur' bevat. Dit verduidelik dus die vertaling van "Cadmium Yellow Deep" as Diepkadmiumgeel en "Cadmium Yellow Pale" as Bleekadmiumgeel.

In die geval van "Naphthol Red Light", "Naphthol Crimson" en "Naphthol Scarlet" was dit nodig om uit te vind dat "Naphthol" afgelei is van "Naphtha"ene" (naftaleen). Naftaleen is 'n wit kristalagtige stof wat verkry word as 'n produk by die distillasie van koolteer. En dit is die produk wat as 'n pigment in die vermenging van die kleure gebruik word. Aangesien naftol die 'basis' van die term en kleur is, bepaal dit die vorm van die nuwe Afrikaanse terme. Die Afrikaanse verfkleurterme lyk gevolglik so. Naftol-karmosyn, Lignaftol-rooi en Naftol-skarlaken.

Die chemiese stof wat die 'basis' van die term uitmaak, verskyn dus as 'n tipe van 'kwalifiseerder' voor die kleur self. Dieselfde geld in die geval van "Turquoise Titanate". Die gewone "Turquoise Blue" is 'n kleur wat gemaak word van 'n mengsel van chloorkoperftalosianien- en koperftalosianienkleurstowwe. Die "Turquoise Titanate" bevat 'n bepalende hoeveelheid titanaat (titaansuursout)

en gevolglik word die chemiese stof die toonaangewende adjektief in die term.

<u>Turquoise Blue</u>	-	<u>Turkooisblou</u>
<u>Turquoise Titamate</u>	-	<u>Titamaatturkoois</u>

Die aard van die kleure "Mauve-Blue Shade" en "Mauve Red Shade" het ook bepaal wat die vertaalde Afrikaanse terme sou wees. In beide terme is "Mauve" die selfstandige naamwoord. Die tweede deel van die term bestaan uit twee woorde, maar vorm een adjektief nl. "Blue Shade". Die Blouskakeringmauve bevat byna dieselfde chemiese stowwe as Rooiskakeringmauve, met die verskil dat die eersgenoemde kleur kinakridoonpigmente bevat wat aan die kleur 'n meer blou voorkoms verleen. Beide 'kwalifiseerders' van Mauve verskyn dus voor die naamwoord.

Uit hierdie voorbeelde is dit dus duidelik dat die aard en oorsprong van die Engelse verfkleurterme die Afrikaanse terme bepaal. Dit is duidelik uit die terme hierbo dat daar 'n groot ooreenkomstigheid bestaan tussen wetenskaplike terminologie en die terminologie wat in hierdie projek verskyn. Daar was om hierdie rede ook geen ander uitweg as om die terme letterlik te vertaal nie. Aan gesien die Engelse kleurterme so eksplisiet van aard is, het die direktevertaalmethode tot presiese ekwivalente Afrikaanse terme aanleiding gegee.

Dit blyk uit hierdie bespreking dat die toekenning van name aan kleure nie blote toeval is nie en dat daar definitiewe riglyne is. Die rol van kleurwaarneming en die ontwikkeling van kleurterme speel vandag nog 'n belangrike rol in die analisering van kleurterme. Die feit dat kleure in kategorieë ingedeel kan word, dui ook daarop dat kleurterminologie besig is om in 'n vakgebied van sy eie te ontwikkel.

VOORWOORD

Hierdie lys Engels-Afrikaanse verfkleurterme is veral vir die vertaler opgestel.

Verfkleurterme word gewoonlik volgens kleurgroepe ingedeel en verskyn ook op hierdie wyse in brosjures. In hierdie lys is die kleure egter alfabeties georden om die vertaler se taak te vergemaklik en omdat geen kleurkaarte ingesluit is nie. Elke "groep" woorde verteenwoordig slegs een term en gevolglik is die indeling ook streng alfabeties volgens die eerste letter van die term. Daar verskyn slegs een ekwivalente Afrikaanse term vir elke Engelse term.

Die lys terme bevat slegs verfkleurterme wat in die skone kunste gebruik word. Kleurterme wat komrsieel van aard is, byvoorbeeld terme dikwels verander en inkonsekwentheid voorkom. Ink- en pastelkleurterme is ook nie in die lys ingesluit nie. Aangesien al die verfkleurterme in Engels met hoofletters geskryf word, is daar geen verfkleurterme in Engels met hoofletters geskryf word, is daar geen sluit om die Afrikaanse terme ook met hoofletters te skryf.

A

Alizarin Crimson

Alps Red

Antwerp Blue

Aureolin

Aurora Yellow

Azure Cobalt

Alisartenkarmosyn

Alpse Root

Antwerpenblou

Aureolien

Aurorageel

Asuurkobaalt

B

Bengal Rose	Bengalsroos
Blue Black	Blouswart
Bordeaux	Bordeaux
Bright Aqua Green	Heiderakwagreen
Bright Red	Heiderrooi
Brilliant Blue	GlansBlou
Brilliant Blue Purple	Glansbloupers
Brilliant Orange	Glansoranje
Brilliant Purple	Glanspers
Brilliant Ultramarine	Glansultramarijn ¹
Brilliant Yellow	Glansgeel
Brilliant Yellow Green	Glansgeelgroen
Bronze Yellow	Bronsgeel
Brown Madder (Alizarin)	Bruin-meekrap (Alisarien) ²
Burnt Amber	Gebrande Omber
Burnt Sienna	Gebrande Sienna

C

Cadmium Green	Kadmiumgroen
Cadmium Green Pale	Bleekadmiumgroen
Cadmium Lemon	Kadmiumsuurlemoen
Cadmium Orange	Kadmiumoranje
Cadmium Red	Kadmiumrooi
Cadmium Red Deep	Diepkadmiumrooi
Cadmium Scarlet	Kadmiumskarlaken
Cadmium Yellow	Kadmiumgeel ³
Cadmium Yellow Deep	Diepkadmiumgeel
Cadmium Yellow Pale	Bleekadmiumgeel
Carbon Black	Koolswart
Carmine	Karmyn
Carthamus Pink	Kartamuspienk
Cassel Earth	Kasselaarde
Cerulean Blue	Serulefenblou ⁴
Charcoal Grey	Houtskoolgrys
Chinese Blue	Chineesblou ⁵
Chinese Orange	Chineesoranje
Chinese White	Chineeswit
Chrome Deep	Diepchroom ⁶
Chrome Green	Chroomgroen
Chrome Green Deep	Diepchroomgroen

Chrome Green Light	Ligchroomgroen
Chrome Lemon	Chroomsuurlemoen
Chrome Orange	Chroomoranje
Chrome Yellow	Chroomgeel
Cinnabar Green	Sinnabergroen ⁷
Cobalt Blue	Kobaltblou
Cobalt Blue Deep	Diepkobaltblou
Cobalt Green	Kobaltgroen
Cobalt Green Deep	Diepkobaltgroen
Cobalt Turquoise	Kobaltturkoois
Cobalt Violet	Kobaltviolet
Cobalt Violet Dark	Donkerkobaltviolet
Cobalt Yellow	Kobaltgeel
Copper	Koper
Grenitz White	Kramswit
Crimson Lake	Karmosynlak ⁸
Cyan Blue	Siaanblou
Cyprus Green	Ciprusgroen

D.

Davy's Gray

Davygrys

Diox Purple

Dioksiedpers⁹

E

Emerald Oxide of Chromium

Smaragchroomoksied

Émeraude Green

Smaraggroen

English Red

Engelse Rooi

Écarlate

Carmin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

Alizarin

F

Flake White no.1	Loodwit no.1 ¹⁰
Flake White no.2	Loodwit no.2
Flame Red	Vlamrood
Flesh Tint	Vleestint
Foundation White	Fondamentwit
French Blue	Franse Blou
French Ultramarine	Franse Ultramarijn

Gamboge

Geranium Lake

Geranium-Lake Pale

Geranium Red Pale

Golden Yellow

Gold Ochre

Grenadine

Grey no.1

Grey no.2

Grey no.3

Grey no.4

Grey Pale

Geelgom

Geraniumlak

Bleekgeraniumlak¹¹

Bleekgeraniumroot

Goudgeel

Goudoker

Grenadine

Grys no.1

Grys no.2

Grys no.3

Grys no.4

Bleekgrys

G

Gamboge	Geelgom
Geranium Lake	Geraniumlak
Geranium Lake Pale	Bleekgeraniumlak ¹¹
Geranium Red Pale	Bleekgeraniumrooi
Golden Yellow	Goudgeel
Gold Ochre	Goudoker
Grenadine	Grenadine
Grey no.1	Grys no.1
Grey no.2	Grys no.2
Grey no.3	Grys no.3
Grey no.4	Grys no.4
Grey Pale	Bleekgrys

H.

Harrison Red

Havannah Lake

Hooker's Green Dark

Hooker's Green Light

Harrisonrooi

Havana Lak¹²

Donker-Hookergroen¹³

Lig-Hookergroen

I

Ice Blue	Ysblou
Indanthrene Blue	Indantreenblou
Indian Red	Indiaansrooi
Indian Yellow	Indiaansgeel
Indigo	Indigo
Indo Orange Red	Indogeenoranjerrooi
Iridescent Bronze	Iriserende Brons
Iridescent Copper	Iriserende Koper
Iridescent Gold	Iriserende Goud
Iridescent Pewter	Iriserende Piouter
Iridescent Silver	Iriserende Silver
Iridescent White	Iriserende Wit
Ivory Black	Ivoorswart

Ice Blue	Ysblou
Indanthrene Blue	Indantreenblou
Indian Red	Indiaansrooi
Indian Yellow	Indiaansgeel
Indigo	Indigo
Indo Orange Red	Indogeenoranjerrooi
Iridescent Bronze	Iriserende Brons
Iridescent Copper	Iriserende Koper
Iridescent Gold	Iriserende Goud
Iridescent Pewter	Iriserende Piouter
Iridescent Silver	Iriserende Silver
Iridescent White	Iriserende Wit
Ivory Black	Ivoorswart

Jaune Brillant

Glaucjaune¹⁴

L

Lamp Black

Lampswart

Leitch's Blue

Leitchblou

Lemon Yellow

Suurlimoengeel

Light Portrait Pink

Ligportretpienk

Light Purple

Ligpers

Light Red

Ligrooi

Linden Green

Lindegroen

Madder Lake Deep	Diepmeeekraplak
Madder Red	Roosmeeekrap
Magenta	Magenta ¹⁵
Manganese Blue	Mangaanblou
Marigold Yellow	Gousblomgeel
Mars Black	Marsswart ¹⁶
Mars Brown	Marsbruin
Mars Orange	Marsoranje
Mars Red	Marsrooi
Mars Violet	Marsviolet
Mars Yellow	Marsgeel
Mauve	Mauve
Mauve Blue Shade	Blouskakeringmauve
Mauve Red Shade	Rooskakeringmauve
May Green	Meigroen
Mimosa Yellow	Mimosageel
Mineral Blue	Mjneraablou
Mineral Violet	Mineraalviolet
Mistletoe Green	Mistelgroen
Myosotis Blue	Myosotisblou ¹⁷

N

Naphthol Crimson	Naftolkarmosyn
Naphthol Red Light	Lignaftolrooi
Naphthol Scarlet	Naftolskarlaken
Naples Yellow	Napelsgeel
Neutral Tint	Neutraaltint
New Blue	Nuwe Blou
New Gamboge	Nuwe Geelgom

0

Olive Green	Olyfgroen
Opaque Oxide of Chromium	Opak-chroomoksied
Orange Lake: Deep	Dieporanjelak
Orange Lake: Light	Ligoranjelak
Orient Yellow	Oostersgeel
Oxford Ochre	Oxford-oker
Oxide of Chromium	Chroomoksied

Fale Gold

Paris Blue

Parma Violet

Payne's Grey

Peacock Blue

Periwinkle Blue

Permanent Blue

Permanent Crimson

Permanent Green

Permanent Green Deep

Permanent Green Light

Permanent Green Middle

Permanent Magenta

Permanent Rose

Permanent Violet

Permanent White

Permanent Yellow

Phthalocyanine Blue

Phthalocyanine Green

Prism Violet

Prussian Blue

Prussian Green

Bleekgoud

Parysblou

Parmaviolet

Paynegrys

Poublou

Alikraukelblou

Permanentblou¹⁸

Permanentkarmosyn

Peilapentgroen

Dieppermanentgroen

Ligpermanentgroen

Permanentsmidelgroen

Permanentsmagenta

Permanentsroos

Permanentsviolet

Permanentswit

Permanentsgeel

Ftalosianienblou

Ftalosianiengroen

Prismaviolet

Pruisiesblou

Pruisiesgroen

- 46 -

Purple Lake

Perslak

Purple Madder (Alizarin)

Persmeekrap (Alizarin)

R

Raw Sienna	Rou Sienna
Raw Umber	Rou Umber
Red Oxide	Roofokstied
Rich Gold	Rykgoud
Rose Carthame	Kartaamsroops
Rose Carthamus	Kartamusroos
Rose Doré	Roos Doré ¹⁹
Rose Madder (Alizarin)	Roosmeekrap (Alizarin)
Rose Madder Deep	Dieproosmeekrap
Rose Madder Genuine	Egte Roosmeekrap
Rose Malmaison	Malmaisonroos
Rose Tyrien	Tirusroos ²⁰
Rowney Emerald	Rowneysmarag

S

Sap Green	Sapgroen
Saturn Red	Saturnusrooi
Scarlet Lake	Skarlakenlak
Scarlet Red	Skarlakenrooi
Scarlet Vermillion	Skarlakenvermiljoen
Sepia	Sepia ²¹
Silver White	Silverwit
Sky Blue	Hemelsblou
Solferino	Solferino
Spectrum Red	Spektrumrooi
Spectrum Violet	Spektrumviolet
Spectrum Yellow	Spektrumgeel
Steel	Staal

Terra Rosa	Terra Rosa
Terre Verte	Terre Verte
Titanium White	Titaanwit
Transparent Gold Ochre	Deurskynende Goudok
Transparent Oxide of Chromium	Deurskynende Chromoaksied
Turner's Yellow	Turnergeel
Turquoise Blue	Turkooisblou
Turquoise Titanate	Titanaatturkoois

Ultramarine Ash Blue	Asblou Ultramaryn
Ultramarine Deep	Diep Ultramaryn
Ultramarine Genuine	Egte Ultramaryn
Ultramarine Light	Ligt Ultramaryn

V

Vandyke Brown	Vandyckbruin
Venetian Red	Venestaansrooi
Vermillion	Vermiljoen
Veronese Green	Veronéesgroen
Violet Carmine	Karmynviolet
Viridian	Viridien ²²
Viridian Lake	Viridienlæk
Vivid Lime Green	Skerptemmetjiegroen
Vivid Red Orange	Skerproef-oranje

W

Warm Sepia

Winsor Blue

Winsor Emerald

Winsor Green

Winsor Lemon

Winsor Orange

Winsor Red

Winsor Violet

Winsor Yellow

Warm Sepia

Winsor Blou

Winsor smarag

Winsor groen

Winsor suurlemoen

Winsor oranje

Winsor rood

Winsor violet

Winsor geel

Yellow Medium, Azo

Mediumgeel, asokleurstof²³

Yellow Ochre

Geeloker

Yellow Ochre Pale

Bleekgeeloker

Yellow Orange, Azo

Geelorange, asokleurstof

Yellow Oxide

Geeloksied

Zinc White

Sinkwit

Zinc Yellow

Sinkgeel

ANNOTASIES TOT DIE LYS

By die vertaling van die Engelse kleurterme is dit van wesenlike belang dat die grondreëls van Afrikaans te alle tye in gedagte gehou moet word. Daar moet ook sover moontlik gepoog word om die Afrikaanse spelreëls na te kom. In sommige gevalle het dit egter probleme opgelewer wat tot uitsonderings aanleiding gegee het. Voordat spesifieke problematiese terme bespreek word, word daareens aandag geskenk aan die algemene probleme wat by die opstelling van hierdie lys ondervind is.

Die skryfwyse van woorde

Indien twee of meer woorde saam hoort om een 'begrip' aan te dui, word die woorde dikwels vas geskryf. Dit is die betekenisseenheid wat as bepalend beskou word; daar is byvoorbeeld 'n verskil tussen 'n dam water en damwater. En so ook is daar 'n verskil tussen Rooimeekrap en Rooi Meekrap.

- Rooimeekrap = Madder Red
Rooimeekrap is 'n spesifieke kleur
- rooi meekrap
met ander woorde 'n meekrap wat nie pienk is nie,
maar wel rooi.

Daar word verder ook in die "Afrikaanse Woordelys en Spelreëls" aangedui dat "verbindings van byvoeglike naamwoorde wat kleure benoem, (word) meestal vas geskrywe word, bv. blouskilder, blouvaal, ligvos, rooibont en vaalgrys" (Taalkommissie, 1964, p.44).

Die vasskrywe van woorde wat een begrip verteenwoordig, het egter ook ander probleme opgelewer by.

Hooker's Green Light - Lig-Hookergroen

Hooker's Green Dark - Donker-Hookergroen

Streng gesproke moes dit as volg luy: ligHookergroen en diep-Hookergroen, maar 'n hoofletter in die middel van 'n woord is beslis ontoelaatbaar.

Die annotasies in verband met die spesifieke terme word alfabeties gedoen om sodoende die kruisverwysings na die terme te vergemaklik.

1. Brilliant Ultramarine : Glansultramaryn

"Ultramarine" word dikwels as lasuurblou en ultramaryn vertaal. Daar is op laasgenoemde besluit aangesien lasuurblou nie 'n kleurterm is nie, maar wel 'n kleurskrywing. Die korrekte vertaling van "brilliant" het egter heelwat probleme opgelewer. "Brilliant" word vertaal as briljant, maar die woord het ook verskeie ander konnotasies soos 'n briljante diamant en 'n briljante student. Terblanche vertaal egter in sy Tegniese Woordeboek Brilliant-Citron as Glanssitroens. Hierdie vertaling blyk aanvaarbaar te wees aangesien die "brilliant" verwys na die hoeveelheid wit wat in 'n kleur is. Logies gesproke kan dit dus verklaar word dat hoe 'witter' 'n kleur vertoon, des te hoër is die 'glans' daarvan. Die analogie van hierdie voorbeeld is "brilliant" reg deur die lys as glans vertaal. "Brilliant Ultramarine" is dus "Glansultramaryn".

2. Brown Madder (Alizarin) : Bruin-meekrap (Alisarien)

Die vertaling van "madder" het tot verskeie moontlikhede aanleiding gegee. Die terme wat gevind is, was turksrooi, krapwortel en meekrap. Meekrap is die tegniese benaming vir "madder". Die krapwortel is die naam van die plant waarvan die wortel geneem word om 'n kleursel vir verf te maak (SOED).

Alhoewel meekrap ietwat vreemd voorkom, deurstaan dit die toets van "terugvertaling". Die vertaling "turksrooi" sou tot heelwat verwarring aanleiding gegee het; so sou "Madder Red" byvoorbeeld n "turksrooi" gewees het.

Die feit dat alisarien in die term verskyn, dui daarop dat die spesifieke kleur nie met die wortel van die plant vermeng is nie, maar wel 'n sintetiese namaaksel is wat in 'n sekere mate ooreenstem met die kleure wat egte meekrap bevat.

3. Cadmium Yellow : Kadmiumgeel

Volgens WAT is Kadmiumgeel en Aurorageel dieselfde. Kadmiumgeel word egter vermeng van kadmiumswaai terwyl aurorageel 'n suiwer kadmiumswaai is. Verder is die naam aurora afgelei van die Latynse woord wat ooste beteken.

4. Cerulean Blue : Seruleenblou

Die voorbeeld is reeds vroeër volledig bespreek.

Sky Blue	-	hemelsblou
Cerulean Blue	-	hemelsblou
		hemelsblou
		seruleen

Azure Cobalt	-	asuur
		hemelsblou
		asuur
		hemelsblou

5. Chinese Blue : Chineesblou

Daar het 'n paar onreëlmatighede opgeduik met die vertaling van al die kleurterme waarin 'Chinese' voorkom. In sommige gevalle is dit vertaal as 'Chinees' en in ander as 'Chinese'. Aan gesien die doel van hierdie lys die standaardisering van kleurterme is, is al hierdie tipe kleurterme vertaal as 'Chinees' (en dan die kleur).

6. Chrome Deep : Diepchroom

In die meeste van die Engelse kleurterme verskyn die adjektiewe na die 'selfstandige naamwoord' of te wel kleur. Dit is na aanleiding van die Franse gebruik waar die adjektiewe na die selfstandige naamwoord geskryf word. Indien daar twee of meer adjektiewe is, verskyn hulle in volgorde van belangrikheid; die belangrikste eers, en egter ook eerste, dit wil sê voor die naamwoord geskryf word.

In Afrikaans word die adjektiewe van kleurterme egter voor die naamwoord of kleur geskryf. Die resultaat is dus : Diep-chroom.

In die geval "Chrome Green-Deep" is die Afrikaanse vertaling daarvan Diepchroomgroen.

7. Cinnabar Green : Sinnabergroen

"Cinnabar" word vertaal as Vermiljoenrooi en Sinnaber. Daar word voorkeur verleen aan Sinnaber aangesien dit nie net die tegniese term is nie, maar ook terugverwys na die kleur van die mineraal, of te wel swaelkwik wat 'n rooierige skynsel kan hê.

8. Crimson Lake : Karmosynlak

Indien hierdie term vertaal word, kom 'n mens voor 'n interessante verskynsel te staan. Die vertaler kan by die vertaling van "Crimson Lake" 'n groot flater begaan indien "Lake" as karmosynverf vertaal word, omrede die vertaling van "Crimson Lake" dan karmosynkarmosynverf sal wees. "Lake" impliseer dat die verf 'n tipe lakverf is en die tegniese term is dus het lak.

9. Diox Purple : Dioksiedpers

Na analogie van die ander internasionale terme wat ook vanuit die Engels vertaal is, is dioksiedpers as die finale vertaling aanvaar.

Duits : dioxyd-lila
Frans : pourpre diox
Italiaans : purpura de-dioxido

10. Flake White : Loodwit

Hierdie is een van die min-uitsonderings wat in die lys voorkom, aangesien die Afrikaanse term nie 'n letterlike vertaling van die Engelse term is nie. Dit was haas onmoontlik om "Flake White" as vlokwit te vertaal, aangesien "Flake" nie na 'wit soos sneeu' of dan 'n sneeu-vlokkie verwys nie, maar na die lood wat die basis is vir hierdie verf. In teenstelling met Kremswit: Cremnitz-White wat geen sinkoksied bevat nie, bevat hierdie witverf 'n klein persentasie sinkoksied.

11. Geranium Lake Pale : Bleekgeranium

In hierdie geval is "geranium" nie as malva vertaal nie, omrede die term uit die Latyns Geranium Sanguineum afgelei is.

Die Latynse vorm van die woord is dus behou. "Pale" is vertaal met bleek, aangesien "light" vertaal is met 'lig'.

12. Havannah-Lake : Havanalok

"Havannah" in hierdie kleurterm verwys nie na die stad Havana nie, maar na die oorsprong van die kleur wat afkomstig is van gebrande been.

13. Hooker's Green Dark : Donker-Hookergroen

Hierdie term het probleme opgelewer met die spelling van die Afrikaanse term. Ten einde die Afrikaanse spelreëls na te kom, moes 'n koppeltteken tussen donker en Hooker geplaas word. Die spelling lyk vreemd, maar was die enigste uitweg wat gevolg kon word om nie van die vasgestelde spelreëls af te wyk nie.

14. Jaune Brilliant : Glans/Jaune

Jaune beteken 'geelheid'. "Jaune Brilliant" kon nie as glans=geel vertaal word nie aangesien die kleurterm "Brilliant Yellow" as sodanig vertaal is. Daar is besluit om die oorspronklike Franse term "Jaune" te behou en slegs glans by te voeg.

15. Magenta : Magenta

Magenta is net so in Afrikaans gehou, omdat dit die kleur is wat vir die eerste keer in 1859 gemaak is. Dit is ook die jaar toe Frankryk Oostenryk by die Slag van Magenta verslaan het.

16. Mars Black : Marsswart

Al die kleurterme met 'mars' is afgelei van die ysteroksied wat vir die kleur gebruik is. Die groep sluit gewoonlik al die kleure en pigmente in wat uit klei berei is en dan met die ysteroksied gekleur is.

17. Myosotis Blue : Myosotisblou

Die kleurterm is afgelei van die Latynse naam vir die 'vergeet-my-nietjie'plant' of te wel die blom daarvan, die myosotis palustris. Die Latynse woord is net so in Afrikaans opgeneem.

18. Permanent Blue : Permanentblou

Na aanleiding van Terblanche se vertaling van "Permanent"

White" as Permanentwit is alle verbindings met permanent, op dieselfde wyse vertaal.

19. Rose Doré : Roos-Doré

In hierdie geval beteken doré om ligter te maak en-aangesien die kleurterm in Italiaans is, is dit net so in Afrikaans oorgeneem.

20. Rose Tyrien : Tirusroos

"Tyrien" dui op 'n kleursel wat in die Antieke Tye by Tirus, Engels "Tyre", van weekdiere gemaak is (SOED).

21. Sepia : Sepia

Hierdie kleur word van die inkyvis, Sepia Officinalis, afgelei en dit kom oorspronklik van die Grieks sepia.

22. Viridian : Viridien

Volgens B.V.H. is dit veronees. Dit kan egter nie die geval wees nie aangesien Veronees, "Veronese" is. "Viridian" is oorspronklik afgelei van die kleur Veronees om sodoende aan te toon dat dit tot dié kleurgroep behoort.

Die term, "viridine", is van die Latyn virescere en virere afgelei wat weer "om groen te word" beteken (SOED).

23. Yellow Medium, Azo : Mediumgeel, Asokleurstof

Die gebruik van "azo" was problematies in hierdie kleurterm. Daar is egter gevind dat dit 'n verkorte gebruik is van asokleurstowwe wat meestal in die maak van sintetiese kleure gebruik word. In Afrikaans kan die woord nie soos in Engels verkort word nie en moes dit ten volle uitgeskryf word.

GEVOLGTREKKING

Die hoofdoel van hierdie projek was die opstelling van 'n gestandaardiseerde lys Engels-Afrikaanse verkleurterme.

Met die opstelling van die lys terme het verskeie ander belangrike aspekte duidelik geword. Uit die aard en oorsprong van die Engelse verkleurterme het dit geblyk dat die terme ooreenstem met tegniese terminologie en gevolglik moes dit as sulks hanteer word.

Ten spyte van standpunte teen die letterlikevertaalmetode is daar tog besluit om dié metode te volg. Dit het outomatiese standaardisasie tot gevolg gehad, en die internasionale karakter, m.a.w. herkenbaarheid van die Afrikaanse terme is behou. Die skepping van nuwe Afrikaanse terme sou tot terminologiese verwarring aanleiding gegee het, aangesien die vertaler in Suid-Afrika weens die noue kontak wat tussen Afrikaans en Engels bestaan, reeds 'n definitiewe assosiatiewe verband opgebou het tussen 'n term en dié waarna die term verwys.

Nuwe Afrikaanse terme wat geensins verband hou met die bestaande Engelse terminologie nie, sou dié kognitiewe proses omverwerp en 'n nuwe verband tussen term en objek sou geskep moes word.

Dit was noodsaaklik om 'n deeglike studie te doen na die oorsprong van die Engelse verfkleurterme. Op die wyse het die betekenis duidelik geword en kon 'n ekwivalente Afrikaanse term d.m.v. die letterlikevertaalmetode weergegee word. Die Engelse terme is dikwels afgelei van 'n oorspronklik Latynse woord en slegs deur terug te gaan na die oorspronklike term kon die Afrikaanse term 'n ekwivalent van die Engelse term wees. Een van die uitsonderings wat wel voorkom, is "Flake White". Die wit is so genoem aangesien 'n klein hoeveelheid sinkoksied by die basis van karbonaatlood gevoeg is om die kleur meer konstant te maak en die algemene werkeienskappe te verbeter. Die term, "Flake", is afgelei van die feit dat die suiwerste witlood in die vorm van vlokies of brokkies gebruik word om die kleur te meng. Die Afrikaanse term loodwit is dus afgelei van die oorspronklike stof nl: lood wat gebruik word om die tipe wit verf te verkry. Al lyk die Afrikaanse term op die oog af asof dit nie 'n ekwivalent van die Engelse term is nie, blyk dit tog uit die bespreking dat dit wel so is. Hieruit is dit ook duidelik dat die kompleksiteit van die Engelse terme dit genoodsaak het om die oorsprong na te vors voordat dit in Afrikaans vertaal is. Die letterlikevertaalmetode is ook gevolg aangesien daar gevind is dat die suiwer Afrikaanse terme eerder kleurbenamings en omskrywings is as terme.

Wat die aard van die Engelse terme betref, is dit opvallend dat die

adjektiewe dikwels na die naamwoord verskyn. Die gebruik wat tipies Frans is, het daartoe gelei dat die terme individueel ontleed moes word om die 'kerngedeelte' te bepaal. In die geval van "Cobalt Violet Dark" byvoorbeeld, is gevind dat Kobalt die basis van die verf vorm. Die kobaltfosfaat word in olie vermeng om die kleur te kry. Die adjektief "Dark" beskryf die tipe "Cobalt Violet" en gevolglik is die Afrikaanse term : Donkerkobaltviolet en nie Donkervioletkobalt of Violetkobaltdonker nie. Kobaltviolet kan dus as een begrip gesien word. Dieselfde geld vir Chroomgroen, Chroomgeel en Kadmiumrooi.

Dit blyk uit hierdie projek dat 'n kombinasie van terminologie- en vertaalwerk 'n komplekse studieveld is en dat 'n deeglike agtergrondstudie die wyse waarop terme geskep of te wel vertaal word, en gevolglik ook die aard van die nuwe terme bepaal. Alhoewel terme dikwels as alleenstaande komponente gesien word, het dit ook uit die projek duidelik geword dat taal nie net die medium is vir vertaling nie, maar ook vir terminologiese werk. Die twee vakgebiede blyk dus onafskeidbaar gekoppel te wees.

In Suid-Afrika wil dit voorkom asof die taalpuriste hewig gekant is teen terme wat te na aan die oorspronklike Engelse terme is.

Indien die krag van Afrikaans as onafhanklike taal egter beseef word, kan nuwe terminologie wat internasionaal aanvaarbaar is, die

weg baan vir Afrikaans om selfs op internasionale gebied 'n taal-
bydrae van groot waarde te lewer. Afrikaans teen hom inderwaar-
heid tot 'n internasionale taal omrede dit 'n samevloeiing van
verskeie stamtale is wat tot 'n eie, nuwe taal gegroei het.

BRONNELYS

- Al-Kasimi, Ali M. Linguistics and Bilingual Dictionaries,
Leiden; E.J. Brill, 1977.
- Berlin, B; Kay, P. Basic Color Terms, Berkeley and
Los Angeles : University of California Press,
Berkeley and Los Angeles, 1969.
- Goetzee, Abel. Skepping van Terminologie en benutting
daarvan. In : Tydskrif vir Volkskunde en
Volkstaal. XVII, afl. 2, April 1961,
pp 14 - 25.
- Cummins, Herman Z & Williamson, Samuel J.
Light and Color in Nature and Art,
New York : John Wiley & Sons, Inc., 1983.
- Dondis, Donis A. A Primer of visual literacy,
Cambridge, Massachusetts : The MIT Press,
1973.

- Du Plooy, N.F. Die Tweetalige Rekenaarwoordeboek
van Coetzee, Du Plooy en Cluver,
Lesing by SAIVERT - kongres.
- Evans, Ralph M. An Introduction to Colour, 2de Uitgawe.
New York : John Wiley & Sons Inc., 1959.
- Gradwohl, Roland Die Farben im Alten Testament, Berlin :
Verlag Alfred Töpelman, 1963.
- Korhnerup, A & Manscher, J.H.
Methuen Handbook of Colour, 3de Uitgawe,
Londen : Eyre Methuen Ltd., 1981.
- Le Mage, Raymond & O'Dwyer, John A.
Glossary of Art terms, Surrey : John R Lawes
& Co. Ltd., 1950.
- Linsky, L Names and Descriptions, Chicago :
The University of Chicago Press, 1977.
- Lyons, J. Semantics vol. I, Cambridge :
Cambridge University Press, 1977.

Nedobity, Wolfgang. (red.)

Infoterm Series 7, Terminologies for the
Eighties, with a special section :
10 years of Infoterm,
München : K.G. Saur Verlag KG, 1982.

Nida, Eugene A. & Taber, Charles R.

The theory and practice of translation,
Leiden : E J Brill, 1969.

Posthumus, M.J.

Drie opstelle oor Termkunde

a(I). Die Agtergrond van terminologiese werk
in Suid-Afrika. In : Tydskrif vir
Volkskunde en Volkstaal. X11, afl.4,
1956. pp. 1 - 6.

b(II). Die Termkunde as Wetenskap. In :
Tydskrif vir Volkskunde en Volkstaal.
X111, afl. 1. 1956. pp. 18 - 23.

c(III). Taalwetenskap, taalgevoel, taalpolitiek
In : Tydskrif vir Volkskunde en Volks-
taal. X111, afl.3. 1956. pp. 13 - 20.

- Read, Herbert. The Meaning of Art, Suffolk :
Richard Clay and Company Ltd., 1951.
- Van der Merwe, H.J.J.M. (red.)
Afrikaans sy aard en ontwikkeling, Pretoria :
J.L. van Schaik Bpk., 1970.
- Vernon, M.D. The Psychology of Perception,
2de Uitgawe. Aylesbury, Bucks :
Hazell Watson & Viney Ltd., 1975.
- Wdster, E. Internationale Sprachnormung in der Technik,
besonders in der Elektrotechnik, 3de uitgawe.
Bonn : H. Bouvier U. Co. Verlag, 1970.

Woordeboeke en ander naslaanwerke

- Afrikaanse Woordelys en Spelreëls, 7de Uitgawe.
Kaapstad Nasionale Boekhandel Beperk, 1964.
- Bosman, D.B.; Van der Merwe, I.W. & Hiemstra, L.W.
Tweetalige Woordeboek Afrikaans-Engels, 8ste
uitgawe. Kaapstad : Nasionale Boekhandel
Bpk 1986.

Cluver, A.D.de V. (red.)

Linguistiekwoordeboek,

Johannesburg : McGraw-Hill (S.A.) Edms.

Bpk., 1974.

Odendaal, F.F. (red.)

Verklarende Handwoordeboek van die Afrika

Taal, 5de Uitgawe. Johannesburg : Perskor
uitgewery, 1985.

Terblanche, H.J.

Engels-Afrikaanse Tegiese Woordeboek, 3de

Uitgawe. Goodwood : NASOU Beperk, 1976.

The Shorter Oxford English Dictionary on Historical Principles,

3de Uitgawe. Londen : Oxford University

Press, 1964.

Woordeboek van die Afrikaanse Taal

Pretoria : Die Staatsdrukker.

Winsor and Newton.

Notes on the Composition and Permanence of

Artists' Colours. Middlesex, New Jersey :

Winsor and Newton, (ongedateer).

Author Forster Ingeborg Este

Name of thesis 'n Genannoteerde Lys Engels-afrikaanse Verfkleurtrme Wat In Die Skone Kunste Gebruik Word. 1987

PUBLISHER:

University of the Witwatersrand, Johannesburg

©2013

LEGAL NOTICES:

Copyright Notice: All materials on the University of the Witwatersrand, Johannesburg Library website are protected by South African copyright law and may not be distributed, transmitted, displayed, or otherwise published in any format, without the prior written permission of the copyright owner.

Disclaimer and Terms of Use: Provided that you maintain all copyright and other notices contained therein, you may download material (one machine readable copy and one print copy per page) for your personal and/or educational non-commercial use only.

The University of the Witwatersrand, Johannesburg, is not responsible for any errors or omissions and excludes any and all liability for any errors in or omissions from the information on the Library website.